

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन

नागपूर जिल्हा

१९९९-२०००

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय
महाराष्ट्र शासन
मुंबई.

मूलतः कार्यालयीन उपयोगाकरिता

विद्यार्थी संश्लेषण

३

संश्लेषण संश्लेषण

१९९९ - २०००

विद्यार्थी संश्लेषण

विद्यार्थी संश्लेषण कार्यालय,
अर्थ व संश्लेषण संश्लेषण,
महाराष्ट्र राज्य,
नाम

अनुक्रमणिका

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन 1999-2000

अ. क्र.	संज्ञा क्र.	विषय	पृष्ठ क्रमांक
1	2	3	4
		<u>भाग - 1 - दृष्टीक्षेपात जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन</u>	1 ते 7
		<u>भाग - 2 - 1. क्षेत्रफळ व लोकसंख्या</u>	1 ते 21
1.	1.1	1991च्या जनगणनेनुसार तालुकावार क्षेत्रफळ, घरे व लोकसंख्या	1
2.	1.2	1951 पासूनच्या लोकसंख्येमधील दशवार्षिक वाढ	3
3.	1.3	1991च्या जनगणनेप्रमाणे लोकसंख्या गटानुसार गावांचे तालुकावार वर्गीकरण	9
4.	1.4	1991च्या जनगणनेप्रमाणे लोकसंख्या गटानुसार शहरांचे तालुकावार वर्गीकरण	11
5.	1.5(अ)	1991च्या जनगणनेनुसार काम करणारे व काम न करणाऱ्यांची संख्या	13
6.	1.5(ब)	1991 च्या जनगणनेनुसार मुख्यतः काम करणाऱ्या व्यक्तींची उद्योगगट क्षेत्रनिहाय विभागणी	17
7.	1.6(अ)	लोकसंख्येचे वयोगटानुसार वर्गीकरण जनगणना-1981	18
8.	1.6(ब)	लोकसंख्येचे धर्मानुसार वर्गीकरण जनगणना 1991	19
9.	1.7	1991च्या जनगणनेनुसार अनुसूचित जाती व जमातीकरिता आकडेवारी	20
10.	1.8	भिती/छपरे यासाठी वापरलेल्या साधन सामुग्रीनुसार घरांचे वर्गीकरण	22
11.	1.9	आकार व मालकीच्या स्थितीनुसार ग्रामीण/नागरी क्षेत्रातील कुटुंबांचे वर्गीकरण	23
12.	1.10	जनगणना घरे आणि त्यांचा वापर	24
		<u>2. हवामान</u>	
13.	2.1	निवडक केंद्रातील पर्जन्य दिवसांची संख्या व एकूण पर्जन्य 1998	25
14.	2.2	निवडक केंद्रातील कमाल व किमान तापमान 1998	30
		<u>3. कृषी</u>	
15.	3.1	जमिनीचा वापर सन 1995-96 व 1997-98 करिता	31
16.	3.2	तहसिलवार निरनिराळ्या पिकांखालील क्षेत्र (1995-96 व 1997-98)	35
17.	3.3	मुख्य पिकांचे दर हेक्टरी उत्पादन व एकूण उत्पादन (1999-2000)	47
18.	3.4	विविध साधनानी ओलीताखाली असलेले तालुकावार क्षेत्र (1995-96 व 1997-98)	48
19.	3.5	निरनिराळ्या पिकांखालील ओलीताचे तालुकावार क्षेत्र सन 1995-96 व 1997-98 या वर्षांकरिता	50

अ. क्र.	तक्ता क्रमांक	विषय	पृष्ठ क्रमांक
1	2	3	4
20.	3.6(अ)	तालुकावार सिंचन विहीरी आणि इतर विहीरी 1995-96 व 1997-98	58
21.	3.6(ब)	तालुकावार कुपनलीका, हातपंप चालू असलेल्या हातपंप व विद्युत पंपांची संख्या (1999-2000)	60
22.	3.7	विहीरी खेरीज लघु पाटबंधा-यांची कामे (1999-2000)	61
23.	3.8	मोठे व मध्यम पाटबंधारे प्रकल्पामुळे भिजणारे क्षेत्र व मिळणारे फायदे 30 जून, 2000 अखेरची	63
24.	3.9	वहित धारण जमीनीची संख्या व त्यांचे क्षेत्रफळ, ओलीता-खाली असलेली वहितधारण जमीन आणि ओलीताखालील निव्वळ क्षेत्रे व वहितीच्या व प्रकारानुसार क्षेत्रफळ श्रेणीनुसार वहित धारण जमीनीची संख्या (1990-91)	67
25.	3.10	कृषी विषयक अंजारे कृषी गणना 1992	70
26.	3.11	दुष्काळ, टंचाई व टंचाई सदृश परिस्थितीची माहिती 1999-2000	71
27.	3.12	टंचाईच्या पूर्वतिहासानुसार कठीण व इतर टंचाईग्रस्त भाग ठरविण्याबाबत माहिती 1999-2000	74
4. पशुसंवर्धन			
28.	4.1	तहसिलवार पशुधन (1992च्या पशुगणनेप्रमाणे)	76
29.	4.2	जिल्ह्यातील पशुवैद्यकीय संस्थांची तालुकावार संख्या 1999-2000	83
30.	4.3	रोगांच्या प्रकारानुसार पशुंच्या मृत्यूंची संख्या वर्ष (1999-2000)	85
31.	4.3(अ)	विविध पशुवैद्यकीय संस्थांचे कार्य वर्ष 1999-2000	86
32.	4.4	मान्यताप्राप्त पशुवधगृहे आणि प्रत्येक पशुवधगृहात कुत्तल केलेल्या पशुंची संख्या (1999-2000)	87
33.	4.5	जिल्ह्यातील वनक्षेत्र वर्ष 1999-2000	88
34.	4.6	जिल्ह्यातील मूल्य व गौण वनउत्पादने वर्ष (1999-2000)	89
35.	4.7	जिल्ह्यातील भूजल मत्स्यव्यवसाय वर्ष (1999-2000)	90
36.	4.8	जिल्ह्यातील सागरी मत्स्यव्यवसाय वर्ष (1999-2000)	
5. रोजगार उद्योग, खनीकर्म व वीज			
37.	5.1	कारखान्यातील कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या वर्ष 1999-	91
38.	5.2	चालू कारखान्यांचे व कामगारांच्या संख्येनुसार उद्योगनिहाय वर्गीकरण सन 1999	97
39.	5.3	कामाच्या दिवसांच्या संख्येनुसार चालू असलेल्या कारखान्यांचे वर्गीकरण वर्ष 1999	101
40.	5.4	उद्योगाच्या महत्वाच्या बाबींचा तपशिल (वार्षिक उद्योग पाहणी) वर्ष 1996-97	105
41.	5.5	रोजगार विनिमय केंद्रातील आकडेवारी वर्ष 1999	107
42.	5.6	व्यवसाय मार्गदर्शन कार्यक्रम वर्ष 1999-2000	109
43.	5.7	जिल्ह्यातील कर्मचा-यांची संख्या (कर्मचारी गणना 1999)	110

अ. क्र.	तरता क्रमांक	विषय	पृष्ठ क्रमांक
1	2	3	4
44.	5.8	निरनिराळ्या उद्योगातील रोजगार (31 मार्च, 2000 ला संपणा-या वर्षाकरिता)	111
45.	5.9	विद्युतीकरण झालेल्या शहरांची व गावांची संख्या व त्यांची लोकसंख्या व त्यांची लोकसंख्या 31 मार्च, 2000 अखेर	112
46.	5.10	विजेचा वापर 1999-2000 या वर्षाकरिता	114
47.	5.11	कृषी व बिगर कृषी उद्योग (आर्थिक गणना 1998)	115
48.	5.12	प्रमुख उद्योग गटानुसार (कृषी व बिगर कृषी उद्योग) उद्योगांची संख्या आणि सर्वसाधारणपणे नेहमी काम करणा-या कामगारांची संख्या (आर्थिक गणना 1998)	117
49.	5.13	महत्वाच्या उद्योग गटानुसार कृषी व बिगर कृषी आस्थापनांची संख्या (आर्थिक गणना 1998)	118
50.	5.14	महत्वाच्या उद्योग गटानुसार कृषी व बिगर कृषी आस्थापनांतील कामगारांची संख्या (आर्थिक गणना 1998)	119
51.	5.17(अ)	वस्तुनिर्माण व दुरुस्ती सेवा या गटातील स्वकार्यरत उद्योगांची एकूण संख्या व नेहमी काम करणा-या कर्मचा-यांची आकारमान गटानुसार संख्या (आर्थिक गणना 1998)	120
52.	5.17(ब)	वस्तुनिर्माण व दुरुस्तीसेवा उद्योगगटातील आस्थापनांची एकूण संख्या व नेहमी काम करणा-या कर्मचा-यांची आकारमान गटानुसार संख्या (आर्थिक गणना 1998)	121
53.	5.18(अ)	घाऊक व किरकोळ व्यापारामधील स्वकार्यरत उद्योगांची संख्या व नेहमी काम करणा-या कर्मचा-यांची आकारमान गटानुसार संख्या (आर्थिक गणना 1998)	122
54.	5.18(ब)	घाऊक व किरकोळ व्यापार उद्योग गटातील आस्थापनांची एकूण संख्या व नेहमी काम करणा-या कर्मचा-यांची आकारमान गटानुसार संख्या (आर्थिक गणना 1998)	123
55.	5.19(अ)	सामुहिक, सामाजिक व व्यक्तीगत सेवा मधील एकूण स्वकार्यरत उद्योगांची संख्या व नेहमी काम करणा-या कर्मचा-यांची आकारमान गटानुसार संख्या (आर्थिक गणना 1998)	124
56.	5.19(ब)	सामुहिक, सामाजिक व व्यक्तीगत सेवामधील आस्थापनेची एकूण संख्या व नेहमी काम करणा-या कर्मचा-यांची आकारमान गटानुसार संख्या (आर्थिक गणना 1998)	125
57.	5.20(अ)	सर्व उद्योग गट मिळून एकूण स्वकार्यरत उद्योगांची एकूण संख्या व नेहमी काम करणा-या कर्मचा-यांची आकारमान गटानुसार संख्या (आर्थिक गणना 1998)	128

अ. क्र.	तक्ता क्रमांक	विषय	पृष्ठ क्रमांक
1	2	3	4
58.	5.20(ब)	सर्व उद्योग गट मिळून एकूण उद्योग गटामधील आस्थापनांची एकूण संख्या व नेहमी काम करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांची आकारमान गटानुसार संख्या (आर्थिक गणना 1998)	127
6. सहकार			
59.	6.1	विविध प्रकारच्या सहकारी संस्था 31. 3. 2000 अखेर	128
60.	6.2	जिल्ह्यातील सर्व प्रकारच्या सहकारी संस्थांची माहिती (31. 3. 2000 ला संपणाऱ्या वर्षाकरिता)	129
61.	6.3	जिल्ह्यातील सहकारी संस्थांची लेखा परीक्षण वर्गाप्रमाणे वर्गवारी 31. 3. 2000 अखेर	130
62.	6.4	जिल्ह्यातील राज्य आणि जिल्हा पातळी वरील सहकारी बँकेची कार्ये 31. 3. 2000 अखेर	131
63.	6.5	जिल्ह्यातील प्राथमिक कृषी सहकारी संस्थांचे कार्य 31. 3. 2000 अखेर	132
64.	6.6	जिल्ह्यातील शेतकरी सेवा संस्थांचे कार्य 31. 3. 2000 अखेर	
65.	6.7	जिल्ह्यातील आदिवासी सहकारी संस्थांचे कार्य 31. 3. 2000 अखेर	135
66.	6.8	जिल्ह्यातील प्राथमिक कृषी सहकारी संस्थांनी दिलेली पीक कर्जे 31. 3. 2000 अखेर	138
67.	6.9	जिल्ह्यातील शेतकरी सेवा संस्थांनी दिलेली पीक कर्जे 31. 3. 2000 अखेर	
68.	6.10	जिल्ह्यातील आदिवासी सहकारी संस्थांनी दिलेली पीक कर्जे 31. 3. 2000 अखेर	139
69.	6.11	जिल्ह्यातील बिगर कृषी सहकारी पतसंस्थांचे कार्य 31. 3. 2000 अखेर	140
70.	6.12	जिल्हा आणि प्राथमिक पणन संस्थांचे कार्य 31. 3. 2000 अखेर	141
71.	6.13	जिल्ह्यातील उत्पादन आणि सामाजिक सेवा संस्थांचे कार्य 31. 3. 2000 अखेर	144
72.	6.14	जिल्ह्यातील उत्पादन संस्था आणि सामाजिक सेवा संस्था यांचे प्रमुख कार्यांचा तपशिल 31. 3. 2000 अखेर	145
73.	6.15	जिल्ह्यातील नियंत्रित बाजारपेठांची माहिती 31. 3. 2000 अखेर	146
74.	6.16	जिल्ह्यातील सावकारांची संख्या आणि त्यांनी दिलेली कर्जे 31. 3. 2000 अखेर	154
7. वैद्यकीय व आरोग्य सेवा			
75.	7.1	सार्वजनिक व अर्थ सहाय्यीत संस्थामार्फत उपलब्ध असलेल्या वैद्यकीय सुविधांची माहिती 1999	155
76.	7.2	नोंदणी केलेल्या जन्म-मृत्युंची संख्या 1999	157
77.	7.3	विविध कारणानुसार मृत्युंची संख्या 1999	158
78.	7.4	माता बाल संगोपन कार्यक्रम अंतर्गत लस टोचणी 1999-2000 वर्षाकरिता	159
79.	7.5	जिल्ह्यातील कुटूंब नियोजन केंद्राची संख्या 1999-2000	160

टिप:- * तक्त्यातील माहिती निरंक आहे.

अ. क्र.	तक्ता क्रमांक	विषय	पृष्ठ क्रमांक
1	2	3	4
8. शिक्षण			
80.	8.1	1991 च्या जनगणने नुसार तालुकावार साक्षरता	161
81.	8.2	शैक्षणिक संस्था आणि शिक्षकांची आणि विद्यार्थ्यांची संख्या 1998-99	162
82.	8.3	पूर्व प्राथमिक, प्राथमिक, माध्यमिक व महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांची स्तरनिहाय संख्या आणि मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांची वर्गवारी 1998-99	163
83.	8.4	इतर प्रकारच्या शैक्षणिक संस्था 1998-99	165
84.	8.5	आर्थिक दृष्ट्या मागासलेल्या विद्यार्थ्यांना मिळणाऱ्या शैक्षणिक सवलती 1998-99	166
85.	8.6	प्राथमिक शिक्षणावरील खर्च 1999-2000	167
86.	8.7	जिल्ह्यातील व्यवसाय मार्गदर्शन (कनिष्ठ महाविद्यालये) व तांत्रिक शाळा (आठवी ते बारावी) 1999-2000	168
87.	8.8 *	जिल्ह्यातील प्रौढ शिक्षण कार्यक्रम 1998-99	
88.	8.9	शिक्षकाकरीता प्रशिक्षण संस्था 1998-99	169
9. वाहतूक व दळणवळण			
89.	9.1(अ)	रेल्वे मार्गाची लांबी (31.3.2000 या वर्षाअखेर)	170
90.	9.1(ब)	रेल्वे स्थानकांची तालुकावार यादी (31.3.2000 या दिवशीची)	171
91.	9.2	प्रकार व पृष्ठभाग यानुसार रस्त्यांची लांबी 31 मार्च 2000 अखेर	172
92.	9.3	वापरात असलेली मोटर वाहनांची संख्या 31 मार्च 2000 वर्षाअखेर	173
93.	9.4	महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची (प्रवासी) वाहतूक आकडेवारी (99-2000) वर्षाकरिता	174
94.	9.5	महत्वाच्या रस्त्यावरील वाहतूक गणना 1999 या वर्षाकरिता (वाहतूक गणना मे, 1999)	175
95.	9.6	पोस्ट, तारघरे व दुरध्वनी सेवा व दुरदर्शन संच यांची आकडेवारी (वर्ष 31 मार्च 2000) अखेर	182
10. स्थानिक संस्था			
96.	10.1	स्थानिक संस्थांचे उत्पन्न व खर्च (वर्ष 1999-2000 करिता)	183
97.	10.2	ग्रामपंचायतीचे उत्पन्न व खर्च 1999-2000 या वर्षाकरिता	184
98.	10.3	जिल्हापरिषदेचे बाबवार उत्पन्न व खर्च (1999-2000 या वर्षाकरिता)	187
99.	10.4	महानगरपालिका कटकमंडळे व महानगर पालिकांचे उत्पन्न व खर्च (1999-2000 वर्षाकरिता)	189

टिप :- तक्त्यातील माहिती निस्क आहे.

पुढे चालु ...

अ. क्र.	तक्ता क्रमांक	विषय	पृष्ठ क्रमांक
1	2	3	4
<u>11. नियोजन</u>			
100.	11.1	विविध विकास शिर्षाखाली झालेला योजनाअंतर्गत खर्च 1999-2000	191
101.	11.2	योजनेखालील महत्वाची भौतिक साधने 1999-2000 या वर्षाकरिता	193
102.	11.3	रोजगार हमी योजना (1999-2000 या वर्षाकरिता)	202
103.	11.4	रोजगार हमी योजनेखाली घेतलेली कामे, त्यावरील रोजगार व खर्च 1999-2000 या वर्षाकरिता	203
104.	11.5	पिण्याच्या पाण्याच्या सोई व टंचाई संबंधी केलेल्या उपाययोजना 1999-2000 या वर्षाकरिता	204
105.	11.6	संकरीत व अधिक उत्पादन देणा-या पिकांच्या जाती व त्याखालील क्षेत्र (1999-2000 वर्षाकरिता)	207
106.	11.7	जिल्ह्यातील रासायनिक खताचे वाटप (वर्ष 1999-2000 या वर्षाकरिता)	214
107.	11.8	जिल्ह्यातील साखर कारखाने 1999-2000 या मळीत हंगामाकरिता	215
108.	11.9	दुग्ध संध्याची संख्या (वर्ष 1999-2000)	216
109.	11.10	अवर्षण प्रवण कार्यक्रमांची प्रगती दर्शविणारा तक्ता (वर्ष 1999-2000)	217
110.	11.11	जिल्ह्यातील एकात्मिक आदिवासी विकास कार्यक्रमाची प्रगती व त्यावरील तरतुद व खर्च (वर्ष 1999-2000)	218
111.	11.12	वीस कलमी कार्यक्रम (1999-2000 वर्षाकरिता)	220
112.	11.13	विशेष घटक योजना (1999-2000 या वर्षाकरिता)	221
113.	11.14	जिल्ह्याचा स्थानिक विकास कार्यक्रम (वर्ष 1999-2000)	222
<u>12. किंमती व निर्देशांक</u>			
114.	12.1	जिल्ह्यातील निव्वळ शेतीमालाच्या सरासरी घाडुक किंमती एप्रिल 1999 ते मार्च 2000	224
115.	12.2	जिल्ह्यातील मुख्यालयाच्या ठिकाणाच्या महत्वाचा वस्तुंच्या मासिक सरासरी किरकोळ किंमती वर्ष 1999	226
116.	12.3	महत्वाच्या ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक सन 1999-2000	232

अ. क्र.	तक्ता क्रमांक	विषय	पृष्ठ क्रमांक
1	2	3	4
<u>13. न्याय व प्रशासन</u>			
117.	13.1	जिल्ह्यातील पोलीस अधिकारी/कर्मचाऱ्यांची एकूण संख्या सन 1999-2000	233
118.	13.2	जिल्ह्यातील गुन्ह्यासंबंधीची आकडेवारी सन 1999-2000	234
119.	13.3	तुरुंगात दाखल केलेले गुन्हेगार सन 1999-2000	236
120.	13.4	तुरुंगात दाखल केलेल्या गुन्हेगारांचे वयोगटानुसार व शैक्षणिक पात्रतेनुसार वर्गीकरण 1999-2000	237
121.	13.5	दिवाणी व फौजदारी न्यालयात निकालात काढलेली कामे/प्रकरणे सन 1999-2000	238
<u>14. बँकींग व विमा</u>			
122.	14.1	जिल्ह्यातील बँक कार्यालये, वर्गीकृत बँकांची संख्या, ठेवी व कर्जे सन 1999-2000	239
123.	14.2	जिल्ह्यातील 31 मार्च 2000 रोजी चालू असलेल्या संयुक्त भांडवलाची संख्या	240
124.	14.3	उतरविलेल्या विमा पत्रांची संख्या व विम्याची रक्कम (1999-2000)	240
<u>15. संकिर्ण</u>			
125.	15.1	जिल्ह्यातील चित्रपट गृहाविषयी आकडेवारी सन 1999-2000	241
126.	15.2	गोळा केलेली अल्पबच्चन गुंतवणूक व खातेदारांची संख्या सन 1999-2000	242
127.	15.3	तहसिल निहाय गोळा केलेला जमीन महसूल सन 1999-2000	243
128.	15.4	मुद्रणालये आणि त्यात छापलेली व प्रकाशित केलेली वर्तमानपत्रे आणि नियमकालिके 31.3.2000 या दिवशी	244
129.	15.5	स्वस्त धान्य दुकानांना पुरविलेले तांदुळ, गहू व साखर सन 1999-2000	246
130.	15.6	जिल्ह्यातील मागणी व वसूल केलेले धान्य सन 1999-2000	246
131.	15.7	जिल्ह्यातील 1999 मधील लोकसभा व 1999 मधील विधानसभा निवडणूक संबंधी आकडेवारी	247
132.	15.8	जिल्ह्यातील 31.3.2000 रोजीची अधिकारी व प्रवासी यांचेसाठी असलेल्या विश्रामगृहांची तालुका निहाय यादी	251
133.	15.9	निवडक निर्देशांकाचे कल 1999-2000	253

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन 1999-2000

दृष्टिक्षेपात जिल्हा - नागपूर

अ क्र	बाब	परिमाण	जिल्हा नागपूर	महाराष्ट्र राज्य
1	2	3	4	5
एकी	प्राकृतिक स्थान			
	अ) भौगोलिक स्थान		0	0
	1) उत्तर अक्षांश	अंश	20.35 ते 21.44	16.4 ते 22.1
	2) पूर्व रेखांश	अंश	78.15 ते 79.40	72.6 ते 80.9
	ब) हवामान			
	तापमान (1998-99)			
	1) किमान	डिग्री सेल्सियस	6.6	2.4
	2) कमाल		46.8	47.7
	3) पर्जन्य [सरासरी]	मिमी	(1999)1158.3	1292.53(1995)
	क) प्रशासकिय विभागा(1999-2000)			
	1) तहसिल	संख्या	14	328
	2) पंचायत समित्या	संख्या	13	320
	3) टंचाई गस्त तालुके	संख्या	1	उ. ना.
	4) एकात्मिक ग्रामीण विकास प्रकल्प	संख्या	1	उ. ना.
	5) शहर	संख्या	28	336
	6) गावे [एकूण 1991 प्रमाणे	संख्या	1878	43864
	1) निर्जन	संख्या	243	2813
	2) वस्ती असलेली	संख्या	1635	41251
	7) क्षेत्रफळ	चौकिमी	9931	307713
दोनां	प्रशासकिय संस्था (1999-2000)			
	1) पंचायत समित्या	संख्या	13	320
	2) महानगरपालिका	संख्या	1	15
	3) नगरपरिषदा	संख्या	10	228
	4) कटक मंडळे	संख्या	1	7
	5) ग्रामपंचायती	संख्या	778	27627
	6) पोलीस ठाणी	संख्या	61	905(1997)
	7) पोलीस आऊट पोस्ट	संख्या	42	1584(1997)

अक्र	बाब	परिणाम	जिल्हा नागपूर	महाराष्ट्र राज्य
1	2	3	4	5
तीन)	लोकसंख्या (1991) प्रमाणे			
1)	ग्रामीण लोकसंख्या	आकडे हजारात	1256	48395
2)	नागरी लोकसंख्या	आकडे हजारात	2031	30542
3)	एकूण लोकसंख्या	आकडे हजारात	3287	78937
4)	अनुसूचित जातीची लोकसंख्या	आकडे हजारात	619	8758
5)	अनुसूचित जातीच्या लोकसंख्येची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी	टक्केवारी	18.84	11.09
6)	अनुसूचित जमातीची लोकसंख्या	आकडे हजारात	458	7318
7)	अनुसूचित जमातीच्या लोकसंख्येची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी	टक्केवारी	13.92	9.27
8)	पुरुष	आकडे हजारात	1710	40826
9)	स्त्रिया	आकडे हजारात	1577	38111
10)	स्त्रि-पुरुष प्रमाण	1000 पुरुषामागे स्त्रियांचे प्रमाण	922	934
11)	घनता	दर चौरस किमि क्षेत्रातील लोकसंख्या	332	257
12)	साक्षरतेचे प्रमाण (1991)			
1)	एकूण	टक्केवारी	73.6	64.9
2)	पुरुष	टक्केवारी	81.8	76.2
3)	स्त्रिया	टक्केवारी	64.7	52.3
4)	राज्यामध्ये जिल्हयाचा क्रमांक	संख्या	3	-
चार)	हवि (अस्थायी)		[1997-98]	[1998-99]
अ)	भौगोलिक क्षेत्र	हजार हेक्टर	986	30758
ब)	जंगलव्याप्त क्षेत्र	हजार हेक्टर	133	5366
क)	त्याची भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी	टक्केवारी	13.49	17.45
3)	शेतीस उपलब्ध नसलेली जमीन			
अ)	बिगर शेती वापराखालील जमीन	हजार हेक्टर	58	1239
ब)	पडीत आणि लागवडीलायक नसलेली जमीन	हजार हेक्टर	49	1702
क)	एकूण (अ + ब)	हजार हेक्टर	107	2941

अक्र	बाब	परिमाण	जिल्हा नामपूर	महाराष्ट्र राज्य
1	2	3	4	5
4)	पडीत जमिनी व्यतिरिक्त लागवड न केलेली इतर जमिन			
1)	कायम गुरे चरण आणि इतर	हजार हेक्टर	54	1341
2)	झाडे सुडपाखालील जमीन	हजार हेक्टर	13	222
3)	लागवडीयोग्य परंतु पड जमीन	हजार हेक्टर	62	888
5)	पडीत जमीन			
1)	चालू पड	हजार हेक्टर	22	1182
2)	इतर पड	हजार हेक्टर	59	1139
6)	पिकाखालील जमीन			
1)	पिकाखालील निव्वळ क्षेत्र	हजार हेक्टर	589	17782
2)	दुसोटा क्षेत्र	हजार हेक्टर	77	4428
3)	एकूण पिकाखालील क्षेत्र	हजार हेक्टर	616	22155
7)	ओलित क्षेत्र			(1998-99)
1)	निव्वळ ओलित क्षेत्र	हजार हेक्टर	84	2588
2)	एकूण ओलित क्षेत्र	हजार हेक्टर	146	3374
8)	महत्वाच्या पिकाखालील क्षेत्र (अन्नधान्य)	हजार हेक्टर	288	13642
9)	वहित धारण जमिन [अंतिम (1990-91)]			
1)	2 हेक्टरपेक्षा कमी	हजार हेक्टर	114	6083
2)	2 ते 10 हेक्टर	हजार हेक्टर	97	3297
3)	10 हेक्टरपेक्षा जास्त	हजार हेक्टर	4	171
10)	जमिन महसूल वसुली [1999-2000]लास सुधारीत)		20.50	9200
11)	जिल्हा परिषदाचा उपकर	हजार रुपये	12277	उ. ना.
12)	पंचायत समित्यांचा उपकर	हजार रुपये	2741	उ. ना.
पाथे)	पशुसंवर्धन (पशुगणना)		(1992)	(1997)
1)	एकूण पशुधन	संख्या हजारात	1061	39793
2)	गायी व बैल	संख्या हजारात	635	17949
3)	म्हशी व रेडे	संख्या हजारात	88	6484
4)	मेंढ्या व शेळ्या	संख्या हजारात	325	14716
5)	कोंबड्या व बदके	संख्या हजारात	599	34984

अक्र	बाब	परिमाण	जिल्हा नागपूर	महाराष्ट्र राज्य
1	2	3	4	5
सहा)	<u>सहकार (1999-2000)</u>			
	1) सहकारी संस्था	संख्या	3945	152745
	2) प्राथमिक कृषि सहकारी पत संस्था	संख्या	583	20529
	3) प्राथमिक कृषि सहकारी पत संस्थाची सभासद संख्या	संख्या हजारात	204	9750
	4) सहकारी दुग्ध संस्था	संख्या	197	22096
	5) प्राथमिक कृषि पत संस्थांनी दिलेली कर्जे	रुपये कोटीत	41.65	2646
सात)	<u>जलसिंचन</u>			
	अखेरपर्यंत पुणे झालेले पाटबंधारे प्रकल्प व त्याखालील लाभक्षेत्र			(7/2000 अखेरा)(6/99 अखेरा)
	1) मोठे प्रकल्प	संख्या	1	29
	2) मध्यम प्रकल्प	संख्या	15	158
	3) लघु प्रकल्प (राज्यक्षेत्र) लाभक्षेत्र	हजार हेक्टर	248	उना
	4) सिंचन विहीरीखाली मिजणारे क्षेत्र	संख्या	46	2187
		हजार हेक्टर	17	उ. ना.
		हजार हेक्टर	39	1400
आठ)	<u>उद्योग (1999 अखेरा)</u>			
	1) नोंदणीकृत कारखान्याची संख्या	संख्या	1807	33628
	2) नोंदणीकृत चालू कारखान्याची संख्या (उत्पादन चालू कारखाने)	संख्या	1478	28678
	3) सहकारी साखर कारखान्याची संख्या (1999-2000)	संख्या	3	188
	4) सहकारी साखर कारखान्यातील उत्पादन (1999-2000)	हजार मेटन	2	6358
	5) सर्व सुत गिरण्यांची संख्या (1999-2000)	संख्या	7	228
नऊ)	<u>बीज</u>			
	1) बीजपुरवठा केलेली शहरे व त्सेडी	संख्या	(31. 3. 2000) 1901	(31. 3. 98) 39413
	2) विद्युतीकरण झालेल्या गावांची संख्या	संख्या	1878	उना

अक्र	बाब	परिमाण	जिल्हा नामपूर	महाराष्ट्र राज्य
1	2	3	4	5
	3) वीज पुरवठा केलीले पंप संघ (मार्च 2000 अखेरपर्यंत)	संख्या "000"	62	2274
	4) बसविण्यात आलेले गोबरगॅस संयंत्रे	संख्या	14200	उ. ना.
दहा)	<u>सार्वजनिक आरोग्य (1999-2000)</u>			
	1) रुग्णालये	संख्या	23	887
	2) दवाखाने (प्रा. आ. केंद्र म्हणून श्रेणी वाढीमुळे संयंत घट)	संख्या	124	1396
	3) प्राथमिक आरोग्य केंद्रे	संख्या	45	1762
	4) प्राथमिक आरोग्य पथके (अस्थायी)	संख्या	-	169
अकरा)	<u>शिक्षण</u>		<u>1998-99</u>	<u>1999-2000</u>
	1) एकूण प्राथमिक शाळा	संख्या	2405	65338
	2) प्राथमिक शाळेतील विद्यार्थी	संख्या हजारात	451	12232
	3) प्राथमिक शाळेतील शिक्षक	संख्या हजारात	13	314
	4) प्रत्येक शिक्षकामागे प्राथमिक शाळेतील विद्यार्थी	संख्या	35	39
बारा)	<u>माध्यमिक शिक्षण</u>			
	1) दुय्यम शाळा	संख्या	974	14918
	2) शाळेतिल एकूण विद्यार्थी	संख्या हजारात	395	8746
	3) शाळेतिल शिक्षक	संख्या हजारात	12	240
	4) प्रत्येक शिक्षकामागे माध्यमिक शाळेतील विद्यार्थी	संख्या	30	36
तेरा)	<u>उच्च शिक्षण (1999-2000)</u>			
	1) संस्था	संख्या	141	1541
	2) एकूण विद्यार्थी	संख्या हजारात	84	928
चौदा)	<u>प्रौढ शिक्षण (1999-2000)</u>			
	1) प्रौढ शिक्षण केंद्रे	संख्या	उ. ना.	उ. ना.
	2) प्रौढांची उपस्थिती (साक्षर)	संख्या हजारात	उ. ना.	उ. ना.

अक्र	बाब	परिमाण	जिल्हा नागपूर	महाराष्ट्र राज्य
1	2	3	4	5
	ब) तांत्रिक व व्यवसाय शिक्षण		[1999-2000]	[1999-2000]
	1) औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	संख्या	46	616
	1) शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	संख्या	30	347
	2) अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	संख्या	16	269
	2) शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची प्रवेश क्षमता	संख्या	6720	94488
	3) पदवी अभ्यासक्रमाच्या तांत्रिक संस्था व त्यांची पहिल्या वर्षा साठी प्रवेश क्षमता	संख्या- संख्या	8 1928	128 35309
	4) पदवीका अभ्यासक्रमाच्या तांत्रिक संस्था व त्यांची पहिल्या वर्षासाठी प्रवेश क्षमता	संख्या- संख्या	10 2420	182 32244
	5) व्यवसाय शिक्षण संस्था [माध्यमिक व उच्च माध्यमिक स्टा] व त्यांची प्रवेश क्षमता	संख्या संख्या हजारात	89 10	उना उना
पंधरा)	परिवहन आणि दळणवळण			
	माचे 1999 अखेर]			
	1) एकूण रूवे मार्गे लांबी	किमि	421	5396
	2) रस्त्यांनी जोडलेली गावे			
	अ) बारमाही	संख्या	739	34744
	ब) हंगामी	संख्या	493	3501
	3) एकूण रस्त्यांची लांबी [पृष्ठा कित्ता [1998-99]	किमि	8933	213951
	4) राष्ट्रीय महामार्गाची लांबी	किमि	346	3735
	5) राज्य महामार्गाची लांबी	किमि	871	33165
	6) महत्वाच्या जिल्हा रस्त्याची लांबी	किमि	953	46473
	7) इतर जिल्हा रस्त्याची लांबी	किमि	1348	43005
	8) ग्रामीण रस्त्यांची लांबी	किमि	3446	87573

अक्र	बाब	परिमाण	जिल्हा नागपूर	महाराष्ट्र राज्य
1	2	3	4	5
सोळा]	एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम			(1997-98)
	1) दारिद्र्य रेषेखालील कुटुंबे 1992-93 च्या सर्वेक्षणानुसार स्वर्णज्योती ग्राम रुवरोजगार योजना	संख्या लाखात	2.05	38.19
	1) स्वरोजगाराची संख्या (1999-2000)	संख्या	1305	87994
सतरा]	रोजगार निर्मिती (1999-2000)			
	अ) रोजगार हमी योजना	मनुष्य दिवस [लाखात]	5.704	949.29
	ब) जवाहर ग्रामसमृद्धी योजना (1999-2000 अखेर)	-----	10.17	341
अठरा]	आदिवासी कल्याणकारी योजना		1 1999-2000	197-98
	आदिवासीकरीता आश्रमशाळा विद्यार्थी	संख्या	7	731
		संख्या	2106	248298
एकोणवीस]	मागासवर्गीयांसाठी कल्याणकारी योजना		(1998-99)	(1994-95)
	अ) मागासवर्गीयांसाठी वसतीगृहे	संख्या	9	192
	ब) वसतीगृहात राहणारे विद्यार्थी	संख्या	800	12797
वीस]	जिल्हा नियोजन (1999-2000)			
	1) वार्षिक योजनेतील मंजूर तरतूद	रुपये कोटीत	84.39	4219.42
	2) अनुशेष भरून काढण्यासाठी तरतूद	रुपये कोटीत	34.65	379.55
एकेवीस]	नागरी प्रवठा (1999-2000)			
	1) रास्त भावाची दुकाने	संख्या	1396	46705
	2) पुरविलेला एकूण साठा (एप्रिल 99 ते मार्च 2000)			
	अ) गहू	हजार टन	78	1067
	ब) तांदूळ	हजार टन	29	689
	3) शासकिय गोदामे (30.6.2000)	संख्या	13	994
	4) साठविण्याची क्षमता (30.6.2000)	मेटन हजार टनात	15400	584

टिप : 1) कृषी विषयक आकडेवारी 1998-99 या वर्षासाठी उपलब्ध नसल्यामुळे 1997-98 या वर्षाची आकडेवारी सदर तक्र्यात नमूद करण्यात आली आहे.

2) उना = उपलब्ध नाही

आधार - 1) अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.

2) जिल्हा सांख्यिकी कार्यालय, नागपूर.